

SUVREMENI IZAZOVI RODITELJSTVA U JEDNORODITELJSKIM I LGBTQ OBITELJIMA

Bezmalinović, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:855202>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**SUVREMENI IZAZOVI RODITELJSTVA U JEDNORODITELJSKIM I
LGBTQ OBITELJIMA**

KARLA BEZMALINOVIĆ

Split, 2023.

Odsjek za rani i predškolski odgoj
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
Psihologija ranog i predškolskog odgoja

**SUVREMENI IZAZOVI RODITELJSTVA U JEDNORODITELJSKIM I
LGBTQ OBITELJIMA**

Student:

Karla Bezmalinović

Mentor:

doc.dr.sc. Katija Kalebić-Jakupčević

Split, srpanj, 2023.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Obitelj.....	2
2.1. Funkcije obitelji	3
3. Roditeljstvo	4
4. Posebnosti suvremene i tradicionalne obitelji.....	5
4.1. Tradicionalna obitelj	6
4.2. Suvremena obitelj	7
5. Izazovi suvremenih obitelji.....	11
5.1. Jednoroditeljske obitelji	11
5.1.1. Patrifokalne obitelji.....	12
5.1.2. Djeca i razvod	13
5.1.3. Utjecaj na dijete	15
5.2. Obitelji istospolnih zajednica.....	16
5.2.1. Izazovi istospolnih zajednica	17
5.2.2. Utjecaj istospolnih zajednica na dijete.....	18
6. Uloga predškolskih ustanova	19
7. ZAKLJUČAK	21
8. Sažetak	22
9. LITERATURA	23

1. Uvod

Obitelj je jedna od temeljnih institucija u društvu koja se kontinuirano razvija i mijenja tijekom vremena. U suvremenom svijetu, pojam obitelji doživljava značajne promjene i proširuje se izvan tradicionalnih granica. Danas se susrećemo s različitim oblicima obitelji, uključujući suvremene i tradicionalne obitelji. Suvremene obitelji odražavaju promjene u društvu, kulturi i vrijednostima, dok tradicionalne obitelji zadržavaju elemente koji su postojali stoljećima. Danas se suvremene i tradicionalne obitelji često isprepleću. Dok su neki pojedinci i obitelji otvoreni prema promjenama i prihvaćaju nove strukture obitelji, drugi se još uvijek drže tradicionalnih vrijednosti i oblika obitelji. Sukob između suvremenih i tradicionalnih obitelji može proizaći iz različitih uvjerenja i društvenih normi. "Suvremena i tradicionalna obitelj" su dva koncepta koja se često koriste za opisivanje različitih vrsta obitelji u današnjem društvu. Tradicionalna obitelj obično se odnosi na obitelj koja se temelji na heteroseksualnom braku između muškarca i žene, s djecom koju zajedno odgajaju. S druge strane, suvremena obitelj može uključivati različite oblike obitelji, uključujući obitelji s roditeljima istog spola, samohrane roditelje, obitelji u kojima djedovi i bake imaju glavnu ulogu u podizanju djece, udomiteljske i posvojiteljske obitelji i sl. U današnjem svijetu, obitelji su postale raznolike, a tradicionalne i suvremene obitelji se često koriste kao način opisivanja ove raznolikosti. Iako se tradicionalna obitelj i dalje smatra normom u mnogim društvima, suvremena obitelj postaje sve češća pojava. Bez obzira na vrstu obitelji, važno je naglasiti da svaka obitelj ima svoje jedinstvene izazove i da je važno pružati podršku svim obiteljima u njihovom namjeri da pruže svojoj djeci ljubav, podršku i sigurnost.

2. Obitelj

U svijetu kojem živimo vidljivo je da se događaju velike promjene. Po pričama naših predaka njihov život i odnosi uvelike se razlikuju od naših. Prosesi koji su izazvali takve promjene su urbanizacija, globalizacija, demokracija te izlazak žena na tržište rada. Kako je sve to utjecalo na naš život, tako je utjecalo i na obitelj. Iako je glavna odrednica naših života, ne postoji jedna definicija obitelji. Ono u čemu se svi autori slažu jest definicija da je obitelj univerzalna i nužna institucija kako bi čovjek preživio te je jednaka u svim društvima (Georgas, 2006). Ona se razlikuje s obzirom na strukturu i funkcionalnost. “Kod današnje konceptualizacije takozvane normalne obitelji i tipičnih obiteljskih odnosa treba uzeti u obzir da se neprestano događaju promjene u obitelji s obzirom na promjene u svijetu, društvu i sustavu vrijednosti.” (Brajša-Žganec i Hanzec, 2015; 140.str; Walsh, 2003). U razvoju djeteta obitelj je glavni izvor socijalizacije, a kroz razvoj, s obzirom na potrebe djeteta, mijenjaju se i odnosi unutar obitelji kao sustava. “U ranom razvoju djeteta vrlo je važna dobra obiteljska kohezija, dok se u doba adolescencije posvećuje veća pažnja autonomiji pojedinih članova obitelji.” (Brajša-Žganec i Hanzec, 2015; 141.str; Olson i Gorall, 2003).

Tradicionalne obitelji poput onih gdje je majka domaćica, a otac glavni izvor zarade, su sve rjeđe. „Klasične definicije obitelji koje uzimaju brak i krvno srodstvo kao njezina bitna određenja više ne pokrivaju sve tipove obitelji“ (Maleš, 2012, 13). „U postmodernoj obitelji, za razliku od tradicionalne nuklearne obitelji, uočljiva je tendencija prema dominaciji osobnih interesa, dok je opće dobro u drugom planu“ (Maleš, 2012, 13). Obitelj je nužna zajednica, no s obzirom na promjene u svijetu, potrebne su i njene promjene. Promijenili su se odnosi između članova, komunikacija, hijerarhija, organizacija svakodnevnog života. „Neke od tih promjena su: učvršćivanje načela slobodnog izbora partnera, ostvarivanje prava žena i djece (žene i djeca postaju subjekti u društvu i u obitelji), sve veći broj partnerskih brakova - što je posljedica povećane ekonomske neovisnosti žena i mogućnosti raskida nezadovoljavajuće bračne veze, povećane spolne slobode i dr.“

(Aračić, Nikodem, 2000, 292)

2.1. Funkcije obitelji

Obitelj ima i važnu reproduktivnu ulogu koja, evolucijski gledano, omogućava očuvanje ljudske vrste. "Reproduktivna funkcija označava da je obitelj zajednica u kojoj nastaje potomstvo, te time osigurava kontinuitet produženja ljudske vrste, civilizacije i kulture ." (Stevanović, 2000., str. 208). Nadalje, seksualna funkcija, koja ovisi od kulture do kulture. U nekim kulturama nedopustiva je spolna aktivnost izvan bračnih zajednica, dok je u nekima ona potpuno prihvatljiva. Najvažnija funkcija obitelji odnosi se na onu odgojnu koja je i najvažnija jer kroz nju dijete stječe svoja prva znanja, interese, želje, iskustva. Dijete spoznaje tko je, gdje pripada, u kojoj kulturi živi, uči svoje prve korake, prve izgovorene riječi (Vukasović, 1994.). Poznato nam je da dijete najviše uči putem modela, stoga su roditelji oni koji svojim primjerom moraju pokazati djetetu što je prihvatljivo u društvu, a što nije. Kako bi se dalje razvijao potrebno je da dobije podršku i ljubav, da se osjeća voljenim, sigurnim te da pripada nekome. Ekonomska funkcija obitelji odnosi se na osiguravanje obiteljske egzistencije putem materijalnih dobara. Vrlo je važno da obitelj može zadovoljiti osnovne potrebe. Dijete treba upoznati sa značenjem novca, čemu ono služi, zašto ga koristimo te zašto je važan (Stevanović, 2000.). Kroz igru često uočavamo kako dijete već raspolaže sa nekim znanjem vezanim za novac. To može kasnije pomoći djetetu da bolje raspolaže s novcem.

3. Roditeljstvo

“Roditeljstvo je odlučivanje za djecu, preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge i redefiniranje vlastitih ciljeva, vrijednosti, kao i doživljaja vlastite vrijednosti zbog emocionalnog i materijalnog ulaganja i ulaganja napora zbog nagrade u emocionalnoj povezanosti i doživljaju dječjeg uspjeha i razvoja.”(Čudina-Obradinović, 2006., 243.str.) Prema rezultatima istraživanja od Črpić i Kovačević (2000.) provedenog u Hrvatskoj 1999. godine, više od 70% građana smatra kako su djeca potrebna za ostvarivanje smisla njihovog života. Istodobno, oko 53% ispitanika smatra kako žena treba imati djecu da bi se osjećala ispunjeno, no mladi sve manje razmišljaju na takav način (Aračić i Nikodem, 2000; Črpić i Kovačević, 2000.). U većini društava majčinstvo se smatra glavnom oznakom ženstvenosti (Daniluk, 1999.), a neplodnost se doživljava kao nedostatak i krivnja (Ulrich i Weatherhall, 2000.). Ove rezultate možemo povezati sa tradicionalnim razmišljanjem o obitelji prema kojem su muškarci izvor materijalne sigurnosti, a majke pretežno vode brigu o kući, djeci, odgoju djece, njihovim potrebama, dobrim i lošim životnim doživljajima te je njihova zadaća najčešće da budu dobre domaćice. Tradicionalno, prve asocijacije na majčinstvo povezuju se s brigom i odgojem djeteta u ozračju bezuvjetne i neupitne ljubavi i to na način da ispunjavaju određena društvena očekivanja. “Prema tradicionalnim društvenim očekivanjima glavne uloge oca bile su (a dijelom su i danas takve) da predstavlja za dijete model postignuća za uspjeh u vanjskom svijetu.”(Pernar, 2010., 256 str.). Roditeljstvo se sve do početka 90 tih godina izjednačavalo s majčinstvom. Tek kasnije se počeo primjećivati utjecaj oca i to dominantno preko odnosa s majkom, a ne s djetetom. Od današnjih očeva očekivanja su veoma drugačija. Pernar (2010) smatra da postoje tri glavna razloga za promjenu načina razmišljanja. Prvi je razlog u tome što se današnje obitelji, u prosjeku, odlučuju za dvoje djece u obitelji, pa imaju dovoljno vremena da se posvete svakom djetetu pojedinačno, odnosno njegovim individualnim potrebama. Drugi je važan razlog taj što su žene prisutne na tržištu rada te rade puno radno vrijeme izvan kuće, pa se poslovi i briga oko djece i kućanski poslovi više dijele između majke i oca nego ranije. Treći važan razlog je i taj što društvo od očeva sve više očekuje da se oni na jednak način uključe u odgoj i brigu za dijete kao i majke te da preuzmu jednaku razinu odgovornosti za dijete. Ranije je bilo prihvatljivo da mlađa djeca imaju određene zadatke

u domaćinstvu, da su oni na neki način radna snaga svoje obitelji. “Djecu treba gledati, a ne slušati” bila je glavna izreka tog vremena (Pašalić Kreso, 2012.). Glavna odrednica odgoja bila je autoritet, poštovanje, red i hijerarhija, dok je glavna metoda odgoja bila fizičko kažnjavanje. Iako mnogi žale za starim vremenima jer smatraju da je tada bilo mnogo lakše odgajati dijete, danas poznajemo činjenice koje nam govore koliko je to bilo štetno za njih. U današnjem vremenu osim odricanja vremena, strpljenja i razumijevanja, od roditelja se traže i određene kompetencije, znanja i vještine.

Od trenutka kada muškarac i žena saznaju da će postati roditelji njihov život se u potpunosti mijenja. Oni mijenjaju svoje aktivnosti, svoje rutine, dnevni ritam pa i vrijednosti, shvaćanja, uvjerenja, mišljenje i razmišljanje. Roditeljstvo bi trebalo izazvati pozitivne osjećaje, međutim često se događa da ono izaziva i negativne osjećaje. Utječe i na sliku roditelja o sebi, ali i na sliku koju o njima ima društvo (Čudina- Obradinović, Obradinović, 2006.). Biti roditelj je posao koji radimo od trenutka djetetovog rođenja pa do naše smrti, što bi značilo da cijelo svoje vrijeme ulažemo u odgoj djeteta. Roditelji uče iz dana u dan kroz razne situacije koje im se događaju. Možemo zaključiti da glavne zadaće i ciljevi roditeljstva ovise o vremenu, društvu te kulturi u kojoj se nalazimo. Roditeljstvo je pojam koji je dinamičan te sklon promjenama. Njihovo ponašanje ovisi i o dobi djeteta, stupnju njegova razvoja, individualnim potrebama, ali i raznim okolnim uvjetima. Kako se mijenja društvo tako se mijenjaju i očekivanja od roditelja.

4. Posebnosti suvremene i tradicionalne obitelji

Riječ “tradicija” postaje sinonim za starost i kulturnu zaostalost, te u “modernista” izaziva negativne reakcije, a u “tradicionalista” emocionalnu čežnju (Nimac, 2010.). Tradicija bi trebala označavati običaje, vrijednosti, principe, koji su se kroz vrijeme pokazali smislenima i korisnima za život ljudske zajednice, te su kao takvi prenošeni s koljeno na koljeno, dok su oni drugi opadali (Nimac, 2010.). Tako je u tradicionalnim obiteljima glavno obilježje upravo prijenos znanja, ponašanja, običaja, vrijednosti,

uvjerenja, dok se smatra kako u suvremenim obiteljima to izostaje zbog samog užurbanog života, nedovoljne komunikacije te nestabilnosti.

Suvremeno bez tradicionalnog ne može postojati, trebalo je proći mnogo vremena tijekom kojeg su se dogodili razni društveni događaji pa i pokret liberalizma koji se smatra još jednim od razloga zbog kojeg je došlo do potrebe mijenjanja strukture obitelji. “Liberalizam koji se pojavio kao dominirajuća vrijednost u posljednjih nekoliko desetljeća imao je za posljedicu jačanje filozofije individualizma i veće mogućnosti slobode izbora načina života. Mijenjaju se uloge muškarca, žene i djece, što je rezultiralo pojavom nepreglednih promjena u partnerskim i obiteljskim oblicima života.” (Maleš, 2012; 13 str.; Wilk, 2003.).

Naspram svih različitih definicija i promjena koje prate obitelj ona je i dalje jedinstvena forma zajedničkog života. “Univerzalna te vitalna tradicija, zajednička svim ljudima, u svim vremenima iako u drugačijim formama, a njezin gubitak znači gubitak socijalnih veza i zajedništva.”(Nimac, 2010.; 26 str.).

4.1. Tradicionalna obitelj

Obitelj možemo tradicionalno okarakterizirati kao zajednicu muškarca i žene, koji su u braku te imaju zajedničku djecu. Muškarci i žene imali su različite zadaće u obitelji. Muškarac je bio glava kuća, autoritet kojeg se mora poštovati i čije se odluke i mišljenja se ne smiju dovoditi u pitanje. Glavni razlog takvog ponašanja je što su muškarci bili hranitelji obitelji, odnosno oni su imali radnu ulogu koja ženama nije bila dozvoljena (Čudina-Obradinović, Obradinović, 2006.). Žene su imale potpuno drugačiju ulogu, rano su odlazile od svojih obitelji pa su na neki način ovisile o svom suprugu. Uglavnom su bile domaćice i obavljale razne poslove koji su bili vezani za kuću. Njihova uloga je dominantno bila odgoj djece. (Čudina-Obradinović, Obradinović, 2006.). Taj odgoj je uključivao da nauče djecu kako poštivati autoritet. Kako su tada glavni poslovi bili vezani uz poljoprivredu, djeca su se rađala kako bi preuzela i tu ulogu te kako bi kasnije pomagali svojoj obitelji. Naglasak je bio na uklapanje djeteta u tradiciju, poslušnost te

prilagodljivost, a neposluh bi često završavao fizičkim kažnjavanjem. Iako je navedeno karakteristika ranijih vremena, ovakve obitelji su vidljive i danas (Nimac, 2010.).

4.2. Suvremena obitelj

Danas se pojavljuju različite strukture obitelji te je vrlo teško pronaći jasnu definiciju koja sadrži sve njihove karakteristike (Raboteg-Šarić, Pečnik i Josipović, 2003.). Ono što je glavna karakteristika suvremene obitelji jest njezina prilagodba na brojne ekonomske, gospodarske i kulturne promjene. “Različitost obiteljskih struktura može se promatrati uzimajući u obzir različite kriterije: odnos roditelja i djece (npr biološka i usvojena djeca), bračni status roditelja (razvedeni, odvojeni, ponovno oženjeni), broj roditelja u obitelji (jednoroditeljske i dvoroditeljske obitelji) i roditeljsku seksualnu orijentaciju (heteroseksualni i homoseksualni parovi).” (Maleš, 2012; 14 str; Wise, 2003.). Autorica Maleš (2012.) navodi podjelu obitelji prema kojoj postoje – “osim obitelji u kojoj su biološki otac i majka i njihovo dijete/djeca – posvojiteljske obitelji, obitelji u kojima je samo jedan roditelj biološki, rekonstruirane obitelji, tj. novi brak nakon razvoda, jednoroditeljske obitelji (kao posljedica razvoda braka, smrti, izvanbračne zajednice, osobne odluke), udomiteljske obitelji, višegeneracijske obitelji, slobodne izvanbračne obitelji, samačka kućanstva, istospolne i surogat obitelji, obitelji u kojima jedan roditelj zbog prirode posla duže vrijeme boravi izvan mjesta stanovanja (pomorci i sl.), a poseban izazov za stručnjake su tzv. kalendarske obitelji, gdje dijete živi jedan dio godine s jednim, a drugi dio godine s drugim roditeljem.” (Maleš, 2012; 14.str.).

Obiteljska zajednica doživjela je promjenu u razmišljanju, načinu odgoja te u odnosima. “Jedna od najvažnijih dilema suvremene obitelji jest kako naći ravnotežu između potrebe za vlastitim razvojem i samoostvarenjem te skrbi i odgovornosti za članove svoje obitelji.” (Šarić, Pečnik, 2003; 17 str.). Dolaskom liberalizma ljudi su se više okrenuli sebi. Postavili su različite ciljeve u životu koji se ne odnose samo na obitelji nego i na karijeru, ostvarivanju sebe kao osobe koja vrijedi u društvu. Donose vlastite odluke u vezi svog života te ne dozvoljavaju roditeljima da im određuju njihove živote. S obzirom na takvo

gledište više nije važno je li obitelj jedna cjelina i kako djeluje, nego se njezini članovi dijele na pojedine jedinice koje djeluju u društvu. “Promjena prioriteta u životu dovela je do toga da i muškarci i žene teže profesionalnom napredovanju i materijalnom blagostanju, dok se tradicionalne obiteljske strukture zanemaruju” (Maleš, 2012; 14.str.). U novije vrijeme sve češće dolazi do razvoda jer u obitelji nema više određenih zadaća jedinki, već svaki pojedinac može djelovati za sebe, odnosno nisu ovisni jedni o drugima. Tako je posao i ostvarenje u karijeri postalo glavno određenje uspješnosti u životu. Iako nema ničeg lošeg u tome da se osoba želi iskazati i ostaviti karijeru, to može biti vrlo destruktivno za obitelj. Težiti slobodi i nezavisnošću nekad može djelovati sebično, te iz tog razloga oslabiti društvene veze i tako umanjiti našu potrebu za pripadnošću (RabotegŠarić, Pećnik, Josipović, 2003.). S obzirom na uloge koje su žene imale u prijašnjim vremenima, najveća promjena se odnosi na njih. Odlučuju se na produljeno obrazovanje, te ne smatraju da im obiteljski život daje vrijednost, već pozicija u društvu. Iz tih razloga odgađa se obiteljski život, te dolazi do toga da se produljuje samački život, pri čemu se pomiče dobna granica roditeljstva.

Odnosi između muškarca i žene postali su ravnopravni i jednaki. Muškarac više nije osoba o kojem žena ovisi. Ono što je najviše sprječavalo ženu bio je njezin položaj u društvu, no danas se žene gledaju jednako kao i muškarci i ne ovise o njegovoj materijalnoj imovini. Muškarci sve više žele sudjelovati u odgoju. Jednako vremena provode s obitelji kao i žene, a i nisu više jedini hranitelji obitelji. Žene više nisu domaćice pa dolazi do potrebe za raspodjelom kućanskih poslova. Zajednica se ne mora sastojati od muškarca i žene već djecu mogu imati i istospolni parovi. One se sve više počinju prihvaćati u društvu.

Promjene u odnosima ne odnose se samo na muškarca i ženu, nego i na dijete. Dijete se počinje shvaćati također kao ravnopravan član, s slobodom mišljenja, govora, slobodom odluke, različitim prava, a ono najvažnije pravo na poštovanje i ljubav. Mnogi roditelji svoje iskustvo roditeljstva opisuju kao izvor zadovoljstva i iskustvo koje doprinosi da spoznaju smisao života (Nelson, 2010), međutim, drugi autori navode da je to izrazito zahtjevna i emocionalno iscrpljujuća uloga (Hansen, 2012). Mnogi roditelji se žale kako je u današnje vrijeme veoma teško biti roditelj. Očekivanja društva su visoka, pa se roditelji često osjećaju nedovoljno kompetentnima za odgajanje djeteta. “Prilagodba promjenama

djetetova odrastanja te očekivanja visokih standarda ponašanja i postignuća suvremeni su izazovi roditelja.” (Macuka, 2022; 2 str.). Neka istraživanja su pokazala kako su danas roditelji više zabrinuti kako će se oni ostvariti u roditeljskoj ulozi. “Zaista su posljednjih godina zabilježene promjene u subjektivnom doživljaju roditeljstva te su roditelji danas više zabrinuti oko uspjeha u roditeljskoj ulozi i imaju visoka osobna očekivanja” (Macuka, 2022; 72. str; Nelson, 2010), ali i “visoka očekivanja o djetetovim razvojnim postignućima” (Macuka, 2022; 72. str; Eibach i Mock, 2011.). Oni roditelji koji se odluče imati dijete veliku pažnju pridaju djetetovim potrebama, interesima te željama. Više nije ključno da se dijete nauči poslušnosti već se dijete uči odgovornosti. Kako Jull (2011) navodi, “otkako se rode, djeca su potpuni ljudi – to jest, ona su društvena, puna razumijevanja i suosjećanja. Te se vrline ne uče, nego su im prirodene, ali je za njihov razvoj potrebno da djeca budu s odraslima koji poštuju ono što je ljudsko i društveno u čovjeku.”. Glavna metoda odgoja u tradicionalnim obiteljima uključuje kažnjavanje, što je u suvremenim obiteljima to neprihvatljivo. Time pokazujemo djetetu da smo superiorniji od njih i smanjuje njihovo samopouzdanje i samopoštovanje. U ranom je djetinjstvu dobro roditeljstvo orijentirano na zdrav socioemocionalni razvoj djeteta kroz roditeljevu osjetljivost na djetetove potrebe, prihvaćanje i dostupnost te brigu o djetetovoj sigurnosti i organizaciji okoline koja je poticajna za razvoj i učenje. U predškolskom je razdoblju dobro roditeljstvo usmjereno i na razvoj društvenosti, tj. djetetovih socijalnih vještina, te na poticanje djetetove nezavisnosti (Obradović i Čudina-Obradović, 2003). Od roditelja se sada očekuje da iskorače iz tradicionalnih razmišljanja o odgoju te naprave pomak od odgoja za poslušnost prema odgoju za odgovornost, kreativnost i kritičko mišljenje. Pećnik (2008) “navodi četiri ključna elementa koja moraju biti zastupljena u roditeljstvu, a to su njega, strukturiranost roditeljstva (postavljanje granica), prepoznavanje djetetovih potreba i osnaživanje djeteta. Juul (2008) u svoj koncept roditeljskog vođenja uključuje roditeljski autoritet, međusobni dijalog, zanimanje za dijete, uključenost u njegov život i prepoznavanje djetetovih potreba. Dijete kompetenciju razvija kroz aktivnost pa dobar odgoj pretpostavlja pružanje prilike djetetu da u svakodnevnim situacijama donosi odluke, rješava probleme i uči se odgovornosti.” (Maleš, 2012; 13). Iako svjedočimo svim pozitivnim stranama ovakvog roditeljstva, ono može izazvati neke negativne trendove kao

što je “helikopter” roditeljstvo koje označava pretjeranu brigu za dijete. Odnosno ne dozvoljavanje djetetu da se ono samo bori sa izazovima u životu. Helikopter roditeljstvo je pojam koji označava roditelje koji su prezaštitnički nastrojeni, odnosno oni roditelji koji se previše uključeni u život svoje djece. “Taj stil roditeljstva karakterizira razvojno neprikladna količina uključenosti roditelja u djetetov život (Schiffrin i sur., 2014), često interveniranje u rješavanje problema i vršnjačke odnose njihove djece. Odnosno, takvim roditeljskim pristupom ometa se razvoj dječje otpornosti i sposobnosti suočavanja s problemima u životu, potencijalno uzrokujući i anksioznost i druge probleme mentalnog zdravlja kod djece.” (Maleš, 2012; Segrin i sur., 2012)

Suvremene obitelji nalaze se na raskoraku između dva cilja. Jedan je usmjeren dobrobiti obitelji, a drugi obrazovnim i poslovnim vrijednostima. Iako danas potpuno drugačije gledamo na obitelj i dalje su ostale neke jednake vrijednosti koje se nikad ne mijenjaju. Djetetu je važno da se nalazi u poticajnoj okolini koja ga poštuje i ravnopravno se odnosi prema njemu.

5. Izazovi suvremenih obitelji

Svaka obitelj suočava se s različitim problemima koje donosi današnjica. Obitelj kao zajednica postoji otkada postoji i čovjek te se već dugi niz godina proučava u svakom svom segmentu. Suvremene obitelji, kako nam i sami naziv govori, novonastale su obitelji o kojima se još uvijek istražuje. Smatra se kako one imaju više poteškoća u suočavanju sa svakodnevicom, a posebice obitelji koje su po strukturi jednoroditeljske te obitelji istospolnih roditelja.

5.1. Jednoroditeljske obitelji

Osim naziva jednoroditeljske obitelji, nalazimo i naziv “samohrani roditelj” kojim se označava roditelja koji je sam, samostalan, bez pomoći drugog roditelja, izvan neke veze ili nevjenčan. Danas je, u suvremenom društvu, prikladnije ovakve obitelji nazivati jednoroditeljskim jer pojam samohranog roditelja može i označavati roditelja odnosno obitelj u kojoj je jedan roditelj odsutan zbog posla, što bi značilo da je roditelj koji ostaje s djecom samohran. Također, pojam se odnosi i na one obitelji u kojima su roditelji postigli dogovor te ne izostaje skrb za dobrobit djeteta. Najčešća definicija koja opisuje te obitelji jest ona u kojoj je jedan “roditelj sam bez pomoći drugog roditelja skrbi o djeci.” (Raboteg – Šarić I sur., 2003: 34). Samostalna briga o djetetu je veoma izazovna prvenstveno iz ekonomskih razloga, jer samo jedan roditelj ima financijska primanja. U suvremenom društvu ovakvih obitelji je sve više, odnosno u stalnom su porastu. Za djecu je najvažnije da odrastaju u kvalitetnom obiteljskom okruženju koje označava sigurnu okolinu, punu podrške, kvalitetne komunikacije, ljubavi, pažnje te brige. “Struktura obitelji u suvremenom svijetu razlikuje se od tradicionalnog poimanja obiteljskog sustava te je sve više djece koja odrastaju s jednim roditeljem, bilo zbog razvoda, smrti jednog od roditelja ili njihova slobodnog izbora, no većinom su te jednoroditeljske obitelji i dalje obitelji samohranih majki.” (Brajša-Žganec, Hanzec, 2015: 140). Kada govorimo o obiteljima u kojima je došlo do razvoda roditelja, prva asocijacija na to je neko teško razdoblje u kojem obitelj ima brojne teškoće u svakodnevnom funkcioniranju. U toj situaciji dijete najčešće

ostaje bez jednog roditelja, odnosno nije u mogućnosti proživljavati svaki dan s tim roditeljem. Ranije se smatralo da je za dijete najbolje da ostane živjeti sa majkom no danas se ističe kako su i majka i otac jednako važni za djetetov razvoj te je njihovo zajedničko odgajanje najbolje za djetetov razvoj. Jednako tako važno je i da se dijete odgaja u funkcionalnoj obitelji, odnosno u obitelji bez svakodnevnih konflikata. “Život djece u jednoroditeljskim obiteljima može biti teži i zbog toga što je jedan roditelj izložen većem stresu i naporima u odgoju djece te većim financijskim pritiscima. S druge strane, djeca u dvoroditeljskim obiteljima mogu živjeti u povoljnijim uvjetima, ali će njihov razvoj biti rizičniji ako su izložena lošim obiteljskim odnosima i sukobima između roditelja.” (Raboteg-Šarić i sur. , 2003: 157).

Osim problema odvojenog svakodnevnog života kod ovakvih obitelji postoje i drugi problemi. Tako autorica Mrnjavac (2022) navodi “veći broj posrednih čimbenika koji mogu otežavati razvoj djece u obiteljima s jednim roditeljima: puna odgovornost jednog roditelja za brigu djeteta, konflikt među bivšim supružnicima, neriješena pitanja uzdržavanja, posjeta i skrbnštva, nedostatak emocionalne podrške majci, prekid ili smanjenje kontakata s rodbinom, prijateljima, niski ili smanjeni prihodi, niz stresnih životnih promjena nakon razvoda, promjena mjesta boravka, vrtića ili škole, povećane dnevne obveze majke te smanjeno majčino zadovoljstvo.” (Mrnjavac, 2022: 436). Također, vrlo je teško za roditelja kada je dijete u ranoj dobi. Kod jednoroditeljskih obitelji bez drugog odraslog u kućanstvu, odgajati djecu posebno je složen proces kada su djeca mala jer mala djeca zahtijevaju stalni nadzor, skrb i brigu. (Brajša-Žganec, 2015:Anderson, 2005). Djetetu je potrebna naša stalna uključenost, a zbog nedostatka jednog roditelja teško je odvojiti vrijeme samo za sebe ili za neke svoje potrebe te zatim dolazi i do nezadovoljstva što utječe loše na dijete.

5.1.1. Patrifokalne obitelji

Patrifokalne obitelji bi predstavljale one obitelji u kojima je dijete ostalo samo s ocem. Tradicionalno se smatralo da je jedina uloga oca autoritarna i financijska te da figura oca predstavlja bezosjećajnu osobu koja se ne može sama brinuti o djetetu. Međutim, danas

je to potpuno suprotno. Patrifokalne obitelji su novitet i mnogo izazova je nametnuto pred njima (Raboteg-Šarić i sur., 2003.)

Prvi izazov bi bio nadopuniti mjesto majke. Ukoliko su obitelji naglo ostale bez majke, zbog smrti ili nekih drugih razloga, treba nadomjestiti tu poziciju. Očevi se trebaju uključiti u uloge u kojima je majka bila glavna, u sve aspekte dječjeg života. Ono što je važno za sve jednoroditeljske obitelji pa i patrifokalne je financijska podrška. U Hrvatskoj još nisu potpuno definirani takvi zakoni, no postaje neke udruge obitelji koje pokušavaju biti podrška, više u psihološkom aspektu. Otac koji je ostao sam mora financijski pružiti djetetu što mu je potrebno (Raboteg-Šarić i sur. , 2003.). To je upravo glavni problem jednoroditeljskih obitelji. Roditelji se najčešće obraćaju bliskim članovima obitelji, ukoliko imaju njihovu podršku. Očevi se često nalaze na rascjepu dvije stvari: provođenje vremena s djetetom gdje pružaju djetetu potrebnu ljubav i toplinu ili financijska sigurnost gdje moraju žrtvovati to vrijeme (Raboteg-Šarić i sur. , 2003.).

Kao što smo spomenuli ranije, dolazi i do problema manjka vremena. Odnosno, zbog financijske stabilnosti te vremena provedenim s djetetom, izostaje vrijeme za sebe te kućanske poslove. Vrijeme s obitelji bi trebalo biti opuštajuće, ali očevi u jednoroditeljskim obiteljima jako teško pronalaze vrijeme koje je samo za njega i njegovo dijete jer većinom je potrebno puno vremena kako bi se uskladio posao s djetetovim potrebama, obveze koje nekim očevima predstavljaju veliki stres su vezane uz vrtić, školu, od pisanja domaćih zadaća, učenja sa djetetom, posjetu školi i odlasku na roditeljske sastanke, te teško nalaze vremena za jednostavne stvari poput šetnje prirodom, igranje raznih igara koje ih povezuju, odnosno kvalitetno provedeno vrijeme (Raboteg – Šarić i sur. 2003.).

5.1.2. Djeca i razvod

Prije su se bračni parovi rijetko odlučivali na razvod jer se on smatrao javnom sramotom, no danas on je dio naše svakodnevnice. Iz tog razloga stvorila se potreba za stručnim radovima na tu temu. „Istraživanja provedena posljednjih desetljeća ustanovila su

da među opće faktore rizika za razvod braka spadaju: sklapanje braka u tinejđerskoj dobi, siromaštvo, nezaposlenost, niska razina obrazovanja, kohabitacija, iskustvo prebračnog začeca i/ili porođaja, nova bračna zajednica koja uključuje djecu iz prijašnjih bračnih zajednica, miješani brakovi, drugi ili treći brak te neodrastanje uz roditelje koji su u braku“ (Kuća, 2017, 36). “U literaturi se navode tri tipa razvoda, a to su: razvod kao vrsta poslovnog dogovora, prijateljski razvod i visoko konfliktni razvod. Za prvu vrstu razvoda karakteristična je smanjena komunikacija između supružnika, bez emocionalnih osjećaja te se oni dogovaraju isključivo kada se radi o njihovoj djeci. Kod dogovorenog razvoda supružnici bolje funkcioniraju kao prijatelji, nego u ljubavnoj vezi ili braku. Najteži oblik je visokokonfliktni razvod, kod kojeg je karakterističan visoko izražen sukob među supružnicima, koji ne uspijevaju riješiti nesuglasice. Svoj sukob pretvaraju u „ratovanje“ te to šire i na ostatak obitelji.” (Jančić, Jurišić i Lončarić, 2019: 159) . Djeca u vrtiću nalaze se u fazi egocentrizma, stoga vrlo često se u njima budi osjećaj krivnje te smatraju da se roditelji zbog njih rastavljaju. “Djeca su u izuzetno nepovoljnom položaju zbog činjenice da je razvod roditelja van njihove kontrole, nepredvidivog je trajanja i ishoda, a često djeci nedostaju informacije i vještine za prevladavanje situacije.” (Smerić-Pecigoš, 2007: 7). Zbog sprječavanja negativnih posljedica za dijete najvažnija je suradnja između oba roditelja te roditelja i odgojno obrazovne ustanove. Razvod predstavlja vrlo stresnu situaciju u kojoj najčešće roditelji zbog svojih međusobnih odnosa nisu svjesni štete koju nanose na dijete svojim ponašanjem. Svakako je za dijete bolje da živi samo sa jednim roditeljem, nego da doživljavaju svakodnevne sukobe. “Djeca okružena podrškom, otvorenom komunikacijom i dovoljnom količinom informacija osjećaju manje štetnih posljedica razvoda.” (Smerić-Pecigoš, 2007; 7). Ono što vrlo često roditelji, odgajatelji i stručni suradnici primjete su promjene u ponašanju, no razloge djeca ne znaju objasniti. Brajković (2007) navodi kako se najčešće javlja osjećaj tuge (osim ako je član obitelji bio nasilnik) koji se manifestira kroz plač, povlačenje u sebe, odsutnost, zabrinutost i strah za drugog roditelja, strah od napuštanja, noćne more; regresija u ponašanju (mokrenje nakon uspostave kontrole, sisanje palca, tepanje...); elementi agresivnog ponašanja (bijes, prkos); promjene u ponašanju povlačenjem u sebe, izbjegavanje društva; razdražljivost, plačljivost; slabija koncentracija i pažnja (neizvršavanje zadataka u vrtiću/ školi); slabiji

apetit. Ono što se očekuje od roditelja jest da dijete stave na prvo mjesto te da osiguraju da ono ne sudjeluje u konfliktima između njih, ukoliko oni postoje. Važno je zaštititi dijete od sukoba i svađa, unaprijed reći što će se dogoditi, ne okrivljavati partnera pred djetetom, ne tražiti od djeteta da bira strane (roditelja s kojim bi želio živjeti), uvjeravati djecu da ona nisu ni u kojem slučaju kriva za razvod, omogućiti djetetu kontakte s oba roditelja (ukoliko netko od roditelja nije zlostavljač ili nasilnik). (Brajković, 2007). Također, trebamo omogućiti roditeljima podršku od strane odgojno obrazovnih ustanove, ne osuđivati ih, nego pomoći tako da djetetu osiguramo ono najvažnije, ljubav, pripadanje i sigurnost.

5.1.3. Utjecaj na dijete

Popenoe (1996; prema Mrnjavac, 2014) navodi da djeca s poremećajima u ponašanju i emocionalnim poteškoćama češće dolaze iz obitelji bez prisutnosti jednog roditelja, pri čemu je značaj tog odsustva bitno veći ako se odlazak dogodio prije polaska u školu.. Djeca predškolske dobi ne znaju samoregulirati emocije, odnosno ne znaju kontrolirati reakcije koje imaju zbog neke emocije. Odlazak jednog roditelja i ostanak sa samo jednim roditeljem za njih je jako stresno. Smatraju da su zauvijek izgubili jednog roditelja. Znamo da su ljubav, toplina i sigurnost najvažniji za razvitak djeteta, no u toj situaciji oni misle da to gube. Emocije poput ljutnje i bijesa iskaljuju na agresivan način. “Najčešći nepovoljni čimbenici koji u obitelji rezultiraju problemima kod djeteta, a kasnije se prenose i u odraslu dob, jesu nedostatak kvalitetnog i pozitivnog odnosa među roditeljima, smrt člana obitelji, rastava, izostanak podrške šire obitelji, bolest, teške socio ekonomske situacije i dr.” (Mrnjavac, 2014: 434). Iz tog razloga važna je suradnja između obitelji i odgojno obrazovne ustanove jer djeca najčešće u vrtiću pokazuju neka ponašanja koja se mogu determinirati kao problematična. Važno je znati ako postoji neki problem u obitelji najviše zbog uključivanja djeteta u ranu intervenciju koja može spriječiti da dijete razvije brojne emocionalne i ponašajne poteškoće. Jednoroditeljske obitelji, koje su nastale prilikom razvoda braka, su u većem riziku od nuklearnih obitelji po pitanju poteškoća u

socijalnom, ponašajnom, emocionalnom te obrazovnom dječjem razvoju koje kasnije može ostaviti posljedice i na odraslu osobu (Mrnjavac,2014.).

Iako su djeca koja žive s jednim roditeljem u rizičnoj skupini za neka delikventa ponašanja, to ne mora biti slučaj. Sve je više jednoroditeljskih obitelji te je sve više podrške i pomoći koja im se pruža. Razna istraživanja su pokazala kako nema značajnijih razlika između jednoroditeljskih i dvoroditeljskih obitelji te da je jedino važno da dijete od svoje obitelji dobiva ljubav, toplinu, sigurnost, podršku, te da ispunjava njegove osnovne potrebe. Naravno, to ovisi o obitelji i na koji način će oni nakon odvajanja brinuti o djetetu.

5.2. Obitelji istospolnih zajednica

Obitelji koje se svakodnevno susreću sa raznim izazovima su obitelji istospolnih zajednica. Njih označavaju partneri koji su istog spola. To mogu biti dvije žene, dva muškarca ili dvije transrodne osobe. U literaturi najčešće nailazimo na naziv *dugine obitelji*. “Pod zajedničkim imenom dugine obitelji ubrajaju se sve majke lezbijske udomiteljice, majke lezbijske posvojiteljice, gej očevi, istospolna i istorodna partnerstva s djecom, LGBTIQ zajednice koje planiraju djecu te samohrane (i LGBTIQ) roditeljice i roditelji.” (Sunko, 2016; 7). Ranije se na ove osobe gledalo kao na pojedince koji imaju poremećaj, odnosno da je to psihološko stanje ili bolest. Niska zastupljenost LGBTQ roditelja u istraživanjima može se objasniti njihovim strahom i skrivanjem zbog homofobne društvene klime (Bijelić i sur., 2011), te zakonskim okvirima koji LGBTQ osobama otežavaju da postanu roditelji.” (Maričić i sur; 2016; 22). Kako su oni bili shvaćeni kao bolesni ljudi, vjerovalo se da ih se može ozdraviti pomoću terapija. Iz ovih razmišljanja vidimo kakvo mišljenje ostali imaju prema LGBTIQ zajednicama. S obzirom na negativan stav prema takvim osobama normalno je da će te osobe poprimiti identično mišljenje o sebi (Maričić i sur; 2016.). Veoma smo skeptični prema bilo kakvim pokretima i promjenama koje pokušavaju postići LGBTIQ zajednice iz razloga što se tek od nedavno, otvoreno govori o tim zajednicama te tek od nedavno oni traže određena prava koja prije nikad nisu imali. Prije su se ljudi bojali istupiti i reći svojim bližnjima, jer su znali da će biti

stigmatizirani . Tom razmišljanju dijelom je pridonijela i religija. Ljudi su prije bili više religiozni te je riječ Crkve bila svetinja, a kako je pripadati takvoj zajednici grijeh, ljudi su to prihvatili i ponašali se u skladu s time (Maričić i sur; 2016.). Danas, imamo malo drugačiju sliku. LGBTIQ zajednice u Hrvatskoj organiziraju povorke ponosa, gdje se bore za svoja prava. U nekim segmentima su i uspjeli postići ravnopravnost, no i dalje imaju velike probleme po pitanju posvojenja. Institucije i dalje izbjegavaju mogućnost da istospolne zajednice posvoje ili udome dijete te iza toga stoji jedan ogroman i mukotrpan proces (Maričić i sur; 2016.)

5.2.1. Izazovi istospolnih zajednica

Razlog zbog kojeg ljudi imaju negativno mišljenje o LGBTIQ zajednicama je što i dalje misle da su oni psihički bolesni ljudi. Ne prihvaćaju takve osobe u društvo te smatraju da ne bi trebali imati djecu jer misle da će i djeca postati homoseksualne osobe. “Ako je česta pretpostavka društva da LGBT osobe nisu i ne mogu biti roditelji, sve više LGBTQ osoba, i samaca i onih u vezi, postaje roditeljima putem posvojenja, potpomognute oplodnje i surogat-majčinstva.” (Maričić i sur; 2016; 21). Razni su načini kako istospolne zajednice osnivaju obitelj. Mnogi imaju djecu iz prijašnjeg heteroseksualnog braka, dok se neki odlučuju na potpomognute oplodnje, surogat- majke te posvojenje. No, bez obzira na koji način istospolne zajednice osnuju obitelj, za očekivati je da će imati svakodnevnih izazova po pitanju predrasuda. Pa je tako dokazano da obiteljski zakon (NN 20/2015) pri posvojenju daje prednost – a to i praksa pokazuje – vjenčanim heteroseksualnim parovima. (Maričić i sur; 2016). Ukoliko takve obitelji i uspiju u osnivanju obitelji moraju biti spremni da će se susresti sa osudama. “U literaturi o LGBT roditeljima često se spominju vjerovanja, koja utječu i na stvaranje politike i ostvarivanje prava LGBT osoba, da su homoseksualne osobe psihički bolesne, da su lezbijke manje majčinski usmjerene od heteroseksualnih žena i da istospolne veze ne ostavljaju dovoljno vremena za odnos roditelja i djeteta.” (Maričić i sur; 2016; 23). Kao što smo već više puta ponovili za dijete je najvažnije da odraste u sigurnoj okolini, punoj podrške i ljubavi bez obzira koje

seksualne orijentacije bili njegovi roditelji. Zbog ovih predrasuda često se događa da istospolne zajednice odgađaju imati dijete ili u konačnici odustaju. Moralno bi bilo kad bi ljudi prihvatili različitost te obitelji te se ravnopravno ponašali u svim pogledima prema njima. Iz godine u godinu sve se više govori o potrebi prihvaćanja različitosti te su se uveli mnogi zakoni koji štite ravnopravnost i pravo na obitelj.

5.2.2. Utjecaj istospolnih zajednica na dijete

Dijete kada se rodi, ne razumije odnose u obitelji te ne zna što je u redu što nije u redu. Jedino mu je važno da se zadovoljavaju njegove potrebe te da je prije svega voljen. Kada dijete jednom počne shvaćati svijet i kako on funkcionira, u istospolnim obiteljima veoma je važan razgovor. Veliki utjecaj na dijete može imati okolina i društvo. Djetetu je normalno to što su njegovi roditelji istog spola, no društvo vidi da je njegova obitelj različita od drugih. Potrebno mu je objasniti na način koji je prihvatljiv njegovoj dobi jer vrlo brzo društvo može izokrenuti njegovu sliku te osuditi njegove roditelje kao “nenormalne”. “O djeci LGBT roditelja postoje sljedeća vjerovanja koja oblikuju društvenu klimu, političke i sudske odluke: djeca će biti homoseksualne orijentacije, bit će im narušeno psihološko zdravlje, imat će probleme u ponašanju i narušene socijalne odnose, primarno vršnjačke, zbog zadirkivanja, stigmatiziranja i sl.” (Maričić i sur; 2016; 23-24). Kada se djeca susretnu sa ovakvi osudama najčešće se pitaju zašto baš oni imaju drugačiju obitelj te smatraju to kao nekim problemom sa kojim se moraju nositi do kraja života. Često su izloženi izrugivanjima, etiketiranjem te izopćavanjem iz društva. Ukoliko se ne razgovara sa djetetom na vrijeme, ono može stvoriti negativnu sliku o sebi te svojoj obitelji. Možemo zaključiti da bez obzira koje seksualne orijentacije roditelji bili, ukoliko drže do skladnih obiteljskih odnosa u obitelji, koji se odnose prema svim članovima sa ravnopravnošću te poštivanjem, što se odnosi i na supružnike te ukoliko vlada osjećaj kompetentnosti i sigurnosti roditelja, postojanje dovoljne količine socijalnih, psiholoških i ekonomskih resursa i podrške obitelji, u njoj može biti ostvarena dobrobit djeteta (Maričić i sur., 2016.). U knjizi „Ja nisam gej mama, ja sam mama” (Maričić i sur; 2016) navedeno je da djeca koja odrastaju u istospolnim obiteljima smatraju kako se njihova obitelj uopće

ne razlikuje zbog toga što imaju dvije mame ili dva tate, već da su oni posebni s obzirom na neke druge karakteristike. Kao društvo trebali bi učiti svoju djecu nediskrimirajućem ponašanju te prihvaćanju bilo kakvih različitosti, a ne svojim primjerom pokazati djeci kako je u redu nekoga osuđivati na temelju njegovih razlika.

6. Uloga predškolskih ustanova

Odgajno-obrazovne ustanove imaju veliki utjecaj na djetetov život. U njima djeca provode većinu svoga dana, izgrađuju prva prijateljstva te uče o mnogim stvarima. Odgajatelji i stručni suradnici koji rade u ovim ustanovama bi trebali biti puni razumijevanja, davati podršku roditeljima te ih savjetovati ukoliko imaju nekakve nedoumice ili probleme. Djeca uče o različitosti te je uloga odgajatelja da ih usmjeri na inkluziju prema svima. U vrtiću je svako dijete jedinstveno, ima svoje potrebe, želje i interese. “U suvremenim predškolskim programima ističe se potreba poštivanja posebnosti svake obitelji te uvažavanja roditelja kao partnera i aktivnih sudionika u realizaciji programa.” (Nenadić-Bilan i Matov; 2014; 129). Ono što se danas ističe kao veoma važan čimbenik odgoja jest partnerstvo i suradnja roditelja te predškolske ustanove. Partnerstvo označava sudjelovanje roditelja zajedno s odgajateljima u odgojno-obrazovni sustav. “Pozitivni učinci partnerstva reflektiraju se u roditeljskim ponašanjima i osjećaju roditeljske kompetencije, djetetovim postignućima, kao i u odgojiteljevoj kompetenciji i njegovoj percepciji djeteta i obitelji.” (Nenadić-Bilan i Matov; 2014; 129). Iako je partnerstvo dobro, veoma ga je teško postići te roditelji i odgajatelji ponekad ne uspijevaju surađivati. Neki od razloga zbog kojih se roditelji nisu voljni uključiti u suradničke odnose su prezaposlenost i nedostatak vremena, negiranje problema i potrebe za suradnju, nedostatak znanja o važnosti uspostave suradničkih odnosa, sram i nesigurnost te prijašnje loše iskustvo u svezi suradnje. (Nenadić-Bilan i Matov; 2014). Partnerstvo je dugotrajan proces kojeg je potrebno njegovati iz dana u dan. Ono što je važno izbjegavati je osuđivanje i etiketiranje. Mi nismo tu da bi postavljali norme već da bi im bili podrška. Jedino na taj način možemo zadobiti povjerenje roditelja te tako pomoći djetetu da bolje prihvaća i uvažava svoju obitelj. Razmatrajući partnerstvo

roditelja i odgojitelja, Epstein (2001; prema Nenadić-Bilan i Matov, 2014) navodi šest temeljnih oblika partnerskih odnosa: pomoć roditeljima u roditeljstvu, komunikacija između roditelja i odgojitelja, volontiranje roditelja u predškolskim ustanovama, pomoć roditeljima u poticanju učenja djeteta kod kuće, sudjelovanje roditelja u donošenju odluka te uključenost roditelja u suradnju s lokalnom zajednicom.” (; 130 .). Iz takvog zajedničkog djelovanja proizaći će sigurno te poticajno okruženje u kojem će dijete moći ostvariti svoj maksimalan potencijal. Govoreći o cjelovitoj potpori roditeljima, Moran i suradnici (2004; prema Nenadić-Bilan i Matov, 2014) ističu tri skupine pozitivnih ishoda: ishodi za dijete (pozitivno ponašanje, emocionalni razvoj i edukacijska postignuća), ishodi za roditelje (roditeljske vještine, roditeljski stavovi i uvjerenja, roditeljska znanja i razumijevanja te emocionalno i mentalno zdravlje roditelja) te ishodi za dijete i roditelja (pozitivni odnosi djece i roditelja).

7. ZAKLJUČAK

Svaka obitelj je različita. Može se razlikovati po broju članova, po odnosima među članovima te po obilježjima koja je čine posebnom i koje treba uvažavati. Suvremena i tradicionalna obitelj iz dana u dan prolaze brojne izazove jer je život u današnjem svijetu veoma užurban i stresan te postoji mnogo očekivanja koje moramo ispuniti i kao pojedinac i kao zajednica. To je pridonijelo tome da danas imamo puno više struktura obitelji pa i one koje se odlučuju da neće imati potomstvo. Smatram kako je važno da čovjek može odlučiti prema svojim osjećajima jer jedino tako može dobro djelovati u društvu. Uloga odgajatelja te svih odgojno-obrazovnih djelatnika predškolske ustanove je da od rane dobi djecu potiču na uvažavanje i prihvaćanje drugih bez obzira na njegove različitosti jer djeca nositelji naše budućnosti. Također, odgajatelji moraju biti educirani i pratiti razvojne trendove kako bi bili adekvatna podrška i djeci i roditeljima. Njihov glavni fokus bi trebao biti u razumijevanju i prihvaćanju specifičnosti svake obitelji kako bi na vrijeme uočili eventualne poteškoće i pravovremeno na njih reagirali. Ranim uočavanjem poteškoća kao i ranom intervencijom možemo prevenirati mogući poteškoće u budućem razvoju djece. Danas imamo mnogo obitelji koje ne znaju kome se obratiti za pomoć, a pomoć je potrebna svima. Nije važno nalazimo li se u tradicionalnoj ili suvremenoj obitelji, važno je da smo funkcionalna obitelj u kojoj vladaju vrijednosti: ljubavi, poštivanja, sigurnosti te povjerenja.

8. Sažetak

Roditeljstvo LGBTQ osoba i jednoroditeljskih obitelji postaju sve prisutniji oblici obiteljskog života u suvremenom društvu. Ova nova struktura roditeljstva suočava se s brojnim izazovima, ali istovremeno otvara i nove mogućnosti za razumijevanje i prihvaćanje različitosti. Cilj ovog završnog rada je bolje upoznavanje sa suvremenom strukturom obitelji te razumijevanje njihovih svakodnevnih izazova. Jedan od ključnih izazova s kojima se suočavaju roditelji LGBTQ osoba je diskriminacija i stigmatizacija. Ova djeca često se suočavaju s predrasudama i negativnim stavovima u društvu, što može imati negativan utjecaj na njihovu dobrobit i samopouzdanje. Jednoroditeljske obitelji često prate brojni izazovi jer su sami odgovorni za sve aspekte odgoja i skrbi za djecu. Uključivanje obrazovnih institucija, kao što su predškolske ustanove, škole i sveučilišta, također je ključno u promicanju razumijevanja i prihvaćanja različitih obiteljskih modela.

ključne riječi: obitelj, svakodnevni izazovi, predrasude, djeca, obrazovne institucije

9. LITERATURA

1. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). Psihologija braka i obitelji. Zagreb: Golden marketing.
2. Bartulović, M., Kušević, B. (2014). Interkulturalna homofobija: LGBTIQ (ne) vidljivost u odgojno-obrazovnom kontekstu. *Pedagogijska istraživanja*, 11(2), 53-68.
3. Bilan, D. N., Matov, J. (2014). Partnerstvo obitelji i predškolske ustanove kao potpora roditeljstvu. *Magistra Iadertina*, 9(1.).
4. Brajković, I. (2007). Djeca i razvod. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(50), 20-22.
5. Brajša-Žganec, A., Lopižić, J., Panezić, Z. (2014.). Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva. Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo
6. Brajša-Žganec, A., Hanzec, I. (2015). Obiteljski odnosi i psihosocijalna prilagodba djece u cjelovitim i jednoroditeljskim obiteljima. *Klinička psihologija*, 8(2), 139-150.
7. Jančić, A., Jurišić, K., Lončarić, A. (2019). Postmoderna i promjene u braku i obitelji. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 3(3.), 163-163.
8. Jukić Lušić, I. (2007). Vrtić kao izvor podrške djetetu tijekom razvoda roditelja. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(50), 5-9.
9. Macuka, I. (2022). Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu. *Suvremena psihologija*, 25(1), 71-88.
10. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18(67), 13-15.
11. Maričić, A. i sur. (2016.). Ja nisam gej mama, ja sam mama. Zagreb: Jesenski i Turk.

12. Mrnjavac, A. (2014). Utjecaj jednoroditeljske obitelji na emocionalne i ponašajne probleme djece predškolske dobi. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 63(3), 433-452.
13. Nimac, D. (2010.). (Ne) mogućnost tradicijske obitelji u suvremenom društvu. *Obnovljeni život* 65(1). 23-35.
14. Pećnik, N., & Klarić, B. (2020). Suroditeljstvo: Određenje, obilježja i implikacije za obiteljsku medijaciju. *Ljetopis socijalnog rada*, 27(2), 317-340.
15. Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis: Medicina Fluminensis*, 46(3), 255-260.
16. Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., Josipović, V. (2003.). Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
17. Stevanović, M. (2000.). Obiteljska pedagogija. Varaždinske toplice: Tonimir
18. Vukasović, A. (1991). Odgoj za humane odnose i odgovorno roditeljstvo. *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 46(6.), 564-576.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja KARLA BEZMAJINOVIC, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 4.7.2003.

Potpis K. Bezmajinovic

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: KARLA BEZMALINOVIC'

Naslov rada: SUVREMENI IZAZOVI RODITELJSSTVA

U JEDNORODITELJSKIM I LGBTQ OBITEĻIMA

Znanstveno područje i polje: DRUŠTVENE ZNANOSTI I PSIHLOGIJA

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
DOC-DR.SC. KATJA KALEBIĆ JAKUPČEVIĆ

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
DR.SC. TONI MAGLIĆ, DOC-DR.SC. MORANA POLUDROVIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 9.9.2023.

Potpis studenta/studentice: K. Bezmalinovic'

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.